

## **Ympäristövaliokunta**

**Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi jätteiden siirroista sekä asetusten (EU) N:o 1257/2013 ja (EU) 2020/1056 muuttamisesta (jätteensiirtoasetus)**

**Suurelle valiokunnalle**

### **JOHDANTO**

#### ***Vireilletulo***

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi jätteiden siirroista sekä asetusten (EU) N:o 1257/2013 ja (EU) 2020/1056 muuttamisesta (jätteensiirtoasetus) (U 84/2021 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

#### ***Asiantuntijat***

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Marja-Riitta Korhonen, ympäristöministeriö
- hallitussihteeri Sirkku Jaakkola, ympäristöministeriö
- ylitarkastaja Hannele Nikander, Suomen ympäristökeskus
- tullilylitarkastaja Heli Lampela, Tulli
- johtava asiantuntija Katja Moliis, Ympäristöteollisuus ja -palvelut YTP ry
- ympäristöjuristi Matti Kattainen, Suomen luonnonsuojeluliitto ry

### **VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ**

#### ***Ehdotus***

Komission 17.11.2021 antama ehdotus korvaisi olemassa olevan jätteensiirtoasetuksen. Uudelleentarkastelun yleisenä tavoitteena on parantaa ympäristönsuojelun tasoa helpottamalla EU:n sisäistä jätteiden kierrättämistä ja uudelleenkäyttöä ja ehkäisemällä jätteiden laittomia siirtoja, myös kolmansiin maihin.

#### ***Valtioneuvoston kanta***

Valtioneuvosto pitää asetusehdotusta yleisesti ottaen hyvänä ja kannatettavana ja pitää tärkeänä, että asetus saatetaan ajan tasalle ja siinä pyritään huomioimaan kiertotalouden vaatimukset. Eh-

## Valiokunnan lausunto YmVL 2/2022 vp

dotus muodostaa kokonaisuuden, jolla pyritään edistämään kiertotaloutta ja samalla pyritään turvaamaan ympäristön- ja terveydensuojelun korkea taso. Kiertotalouden edistämisen kannalta on tärkeää kehittää menettelyjä, joilla helpotetaan kierrätettävien jätteiden siirtoja EU:n sisällä. Tämä edistää osaltaan sekä kierrätysmateriaalien saatavuutta EU:ssa että kierrätyskapasiteetin lisäämistä EU:ssa. EU:n ulkopuolisten siirtojen osalta pidetään tärkeänä, että EU:n ulkopuolelle viedyt jätteet käsitellään ympäristön kannalta hyväksyttävällä tavalla kohdemaassa. Lisäkeinot laittomien jätesiirojen paljastamiseksi ovat tarpeen, jotta kaikille toimijoille voidaan taata yhteneväiset lähtökohdat ja samalla varmistaa ympäristön kannalta hyväksyttävä jätteenkäsittely.

Valtioneuvosto pitää ehdotettuja muutoksia muihin asetuksiin (aluskierrätysasetus ja asetus sähköisistä tietojärjestelmistä) sekä soveltamisalaan pääosin kannatettavana. Sähköisistä tietojärjestelmistä annettuun asetukseen tehtäisiin teknisluonteinen muutos. Aluskierrätysasetuksen muutos ja jätteesiirtoasetuksen soveltamisalan muutos aluskierrätysasetuksen osalta mahdollistaisi Baselin yleissopimuksen vientikiellon soveltamisen täysimääräisesti, kun EU:n alueella syntyvät romutettavat alukset tulisivat vientikiellon piiriin. Tätä muutosta tulee jatkovalmistelun aikana tarkastella suhteessa alusten turvallisuudesta ja ympäristön kannalta asianmukaisesta kierrätyksestä tehtyyn Hongkongin kansainvälisen yleissopimuksen (2009, ei vielä voimassa) velvoitteisiin ja harkita mahdollisesti myös aluskierrätysasetuksen täydentämistä Baselin yleissopimuksen 11 artiklan mukaisin bilateraaliosopimuksin, edellyttäen että jätteen käsittely tapahtuu ympäristön kannalta hyväksyttävällä tavalla.

Valtioneuvosto kannattaa pyrkimystä tehostaa ennakkoilmoitus- ja hyväksyntämenettelyä. Tarkoituksen mukaista olisi jätesiirojen lupamenettelyssä pyrkiä vähentämään hallinnollista taakkaa ja mahdollistaa myös toiminnanharjoittajille mahdollisimman sujuva menettely huomioiden kuitenkin jätteiden turvalliset siirrot. Jatkovalmistelussa olisi hyvä kiinnittää huomiota tulkintaeroavaisuuksien poistamiseen eri EU-maiden välillä. Tulkintaeroavaisuudet usein viivästyttävät jätesiirotulupien käsittelyä ja aiheuttavat hallinnollista lisätaakkaa. Valtioneuvosto kiinnittää huomiota ehdotettuihin lyhennettyihin määräaikoihin liittyen lisätietojen pyytämiseen ja niiden toimittamiseen ilmoitusmenettelyssä. Tässä tulee käyttää harkintaa, jotta aikarajat eivät muodostuisi liian tiukoiksi ja näin mahdollisesti aiheuttaisivat lisätaakkaa mm. ilmoituksen raukeamisen ja uuden ilmoituksen laatimisen myötä. Valtioneuvosto pitää perusteltuna laitosten ennakkohyväksyntämenettelyn tarkentamista ja tehostamista, mutta kiinnittää huomiota siihen, ettei mm. aikarajoja aseteta liian tiukoiksi ja, että muutoksilla edistettäisiin sujuvampaa menettelyä ja yhdenmukaisempaa toimeenpanoa jäsenvaltioissa.

Valtioneuvosto tukee tietojenvaihdon ja raportoinnin sähköistämistä ja tehostamista, mikä sisältää pakollisen EU:n laajuisen sähköisen järjestelmän käyttöönoton. Kyseisen järjestelmän kehittämisessä yhdistetään olemassa olevat kansalliset tai muut alustat, kuten sähköisistä kuljetustiedoista annetulla asetuksella perustettu ympäristö. Suomen ympäristökeskuksella on jo käytössä sähköinen palvelu jätesiirotulupien käsittelyyn sekä jäte-erien ilmoittamiseen. Nykyisen Suomesa käytössä olevan järjestelmän integroiminen muihin vastaaviin järjestelmiin on ollut tavoitteena järjestelmää kehitettäessä. Digitalisaation edistäminen niin, että kehitettävä järjestelmä tukee nykyisiä kansallisia järjestelmiä ja tiedon luotettavuutta kuormittamatta liikaa toimijoita ja viranomaisia, on kannatettavaa.

## Valiokunnan lausunto YmVL 2/2022 vp

Valtioneuvosto kannattaa vihreiden jätteiden siirtojen jäljitettävyyden parantamista. Tiedot siirroista olisi asetettava sähköisesti asianomaisten viranomaisten saataville. Vihreiden jätteiden siirroista ei ole tällä hetkellä kattavaa tietoa, mikä vaikeuttaa niiden valvontaa. On myös havaittu, että vihreinä jätteinä siirretään laittomasti sellaisia jätteitä, joita ei tulisi luokitella vihreään jäteluetteloon.

Valtioneuvosto pitää perusteltuna loppukäsitteltäväksi tarkoitetun jätteen siirtoa koskevia tiukennuksia ja kiinnittää huomiota siihen, että ehdotetuilla edellytyksillä tulisi edistää etusijajärjestystä eli lisätä kierrätystä ja vähentää loppukäsittelyä. Jätelaissa on jo tälläkin hetkellä erillisiä säännöksiä loppukäsitteltäväksi vietävälle jätteelle liittyen mm. taloudelliseen kannattavuuteen käsitellä jäte kotimaassa. Myös sekalaisen yhdyskuntajätteen loppukäsittelyyn viennin kieltä voidaan pitää hyvänä edistysaskeleena.

Valtioneuvosto pitää yleisesti kannatettavana, että jätteiden siirroissa EU-maiden ulkopuolelle luodaan menettelyt, joilla varmistetaan jätteiden käsittely ympäristön kannalta hyväksyttävällä tavalla kohdemaassa. Tällä pyritään varmistamaan se, että EU:ssa syntynyt jäte ei aiheuta vahinkoa ympäristölle eikä ihmisten terveydelle myöskään EU:n ulkopuolella. Ehdotusta tulee täsmentää mm. niiden jätteiden osalta, joita olisi sallittua viedä vihreän jätteen vientimenettelyä noudattaen OECD-maiden ulkopuolelle vastaanottavan maan sitä pyytäessä.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että laittomiin jätesiirotiin puututtaisiin tehokkaammin ja niitä saataisiin vähennettyä. Valtioneuvosto kannattaa jäsenvaltioiden välisen lainvalvontayhteistyön tehostamista. Perustettavaksi ehdotetun jätteiden siirtojen valvontaryhmän toiminnan suunnittelemisessa tulee huomioida mm. mahdolliset päällekkäisyydet IMPEL (European Union Network for the Implementation and Enforcement of Environmental Law) -yhteistyöverkoston jo tällä hetkellä tekemän valvontayhteistyön kanssa.

Valtioneuvosto kannattaa ehdotukseen sisältyviä velvollisuuksia tiedon julkisuuden lisäämiseksi. Valtioneuvosto katsoo, että jätesiiroja koskevien tietojen julkistamisvelvollisuus lisäisi yleisön tiedonsaantioikeutta ympäristötiedosta ja parantaisi jätesiirojen jäljitettävyyttä. Tiedon julkistamisessa tulisi kuitenkin huomioida niiden luottamuksellisuus.

Valtioneuvosto kiinnittää erityistä huomiota siihen, että komissiolle ehdotetaan siirrettäväksi toimivalta antaa delegoituja säädöksiä, jotka eivät ole pelkästään teknisiä säännöksiä. Tällainen on esimerkiksi jätteiden viennin seuraaminen OECD-maihin ja tarvittaessa tällaisten vientien rajoittaminen. Neuvotteluissa tulisi pyrkiä siihen, että komission toimivalta antaa delegoituja säädöksiä rajoittuisi ensisijaisesti teknisluonteisiin asioihin. Siltä osin kuin säädösvallan siirto on perusteltua, valtioneuvosto katsoo, että asetuksen tarkemmassa muotoilussa tulee varmistaa, että säädösvallan siirtoa koskevat säännökset ovat riittävän selkeitä, tarkkarajaisia ja tarkoituksenmukaisia. Toimivallan siirtoa koskevien ehdotusten asianmukaisuutta on selvitettävä jatkokäsittelyssä.

Valtioneuvosto kiinnittää huomiota komissiolle ehdotettuun toimivaltaan tehdä tarkastuksia jäsenvaltioissa asetuksen rikkomisen torjumiseksi ja soveltamisen yhdenmukaisen edistämiseksi. Valtioneuvosto katsoo, että jätteesiirtoasetuksen noudattamisen valvonta tulisi ensisijaisesti kuulua kansallisten viranomaisten toimivaltaan, mikä myös ehdotuksessa todetaan. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että asetusehdotukseen sisältyy kirjaukset siitä, että komissio suorittaa tar-

## **Valiokunnan lausunto YmVL 2/2022 vp**

kastukset ja käyttää toimivaltuuksiaan jäsenvaltion pyynnöstä yhteistyössä kansallisten viranomaisten kanssa. Valtioneuvosto pitää tärkeänä myös sitä, että jatkotoimenpiteet, joita komissio ehdottaa jäsenvaltioille tarkastusten perusteella, ovat suositusluonteisia. Jatkokäsittelyssä tulisi arvioida tarkastustoimivallan asianmukaisuutta ja varmistua siitä, että komission tarkastustoimivaltuuksiin sisältyy riittävät oikeussuojakeet, ettei tarkastukset ulottuisi kotirauhan suojan piiriin ja että toimivaltuudet ovat oikeassa suhteessa ehdotuksen tavoitteisiin nähden.

Valtioneuvosto katsoo, että rikkomuksista määrättäviä seuraamuksia koskevaa sääntelyä tulisi jatkovalmistelussa tarkentaa ja selkiyttää. Asetusehdotuksen jatkokäsittelyssä tulisi pyrkiä varmistamaan, että asetus joko jättää riittävästi kansallista liikkumavaraa seuraamusten täytäntöönpanemiseksi tai että asetuksessa määriteltäisiin tarkemmin, mikä seuraamus tulisi määrätä minäkään säännöksen rikkomisesta ottaen huomioon oikeasuhteisuuden vaatimukset ja sen, ettei Suomessa voi määrätä konfiskaatioseuraamusta (rikoksen johdosta tapahtuvaa omaisuuden korvauksetonta menettämistä valtiolle) hallinnollisessa menettelyssä.

Valtioneuvosto kiinnittää huomiota ehdotuksen voimaantuloon ja soveltamiseen. Osaa säännöksistä on tarkoitus alkaa soveltaa kahden tai kolmen vuoden kuluttua asetuksen voimaantulosta, mutta osaa jo kahden kuukauden kuluttua asetuksen voimaantulosta. Asetuksen täytäntöönpano edellyttää osin kansallisia lainsäädäntötoimia ja voimassa olevan lainsäädännön muuttamista. Valtioneuvosto pitää osaa ehdotetuista siirtymäajoista lyhyinä. Ehdotuksen jatkovalmistelussa on pyrittävä huolehtimaan, että asetus mahdollistaa riittävän ajan kansalliselle toimeenpanolle.

### **VALIOKUNNAN PERUSTELUT**

Valiokunta yhtyen valtioneuvoston kantaan pitää kannatettavana jätteesiirtoasetuksen muuttamista siten, että kiertotalouden edellytyksiä voidaan ottaa paremmin huomioon. EU:n vihreän kehityksen ja kiertotalousstrategian mukaisesti on tärkeää yksinkertaistaa jätteesiirtojen lupamenettelyä kierrätysmateriaalien saatavuuden ja kierrätyskapasiteetin lisäämisen edistämiseksi. Tärkeää on myös varmistua aikaisempaa paremmin EU:n ulkopuolelle vietävien jätteiden hyväksyttävistä käsittelystä kohdemaassaan ja varmistaa, että EU-maat eivät lähtökohtaisesti pyri siirtämään omaa jäteongelmaansa kolmansiin maihin.

Muutosten tavoitteena on yksinkertaistaa ja nopeuttaa kansainvälisten jätteesiirtojen lupakäsittelyä säätämällä nykyistä tiukemmista aikarajoista esimerkiksi tarvittavien tietojen toimittamiselle. Kiertotalouden tavoitteiden edistämiseksi on olennaista, että ehdotetut muutokset tosiasiallisesti nopeuttavat käsittelyä eivätkä lisää yritysten tai viranomaisten hallinnollista taakkaa.

Valiokunta pitää kannatettavana myös jätteesiirtojen valvonnan tehostamista ns. vihreiden jätteesiirtojen ilmoitusvelvollisuudella. Tämä lisää tietoa jätevirroista ja toimijoista ja siten myös mahdollisuuksia puuttua epäilyihin laittomiin jätteesiirtoihin. Valvonnan tehostaminen ja ehdotettu viranomaisyhteistyön lisääminen sekä kansallisella että EU-tasolla vaativat kuitenkin voimavarojen lisäämistä valvontaviranomaisille.

Valiokunta pitää ympäristön kannalta hyödyllisenä toimia jätteiden siirron helpottamiseksi uudelleenkäyttöä ja kierrätystä varten EU:ssa, sillä ne edistävät jätteiden käsittelyä lähempänä niiden

## Valiokunnan lausunto YmVL 2/2022 vp

syntypaikkaa ja usein ympäristön ja terveyden kannalta paremmissa olosuhteissa kuin vietäessä jätettä EU:n ulkopuolelle. Tämä edistää myös uusiomateriaalien saatavuutta. Valiokunta toteaa, että tarjonta ei kuitenkaan yksin synnytä markkinoita, vaan toimia myös kysynnän lisäämiseksi tarvitaan kiertotalouden edistämiseksi.

### VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Ympäristövaliokunta ilmoittaa,

*että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.*

Helsingissä 16.2.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juha Sipilä kesk  
varapuheenjohtaja Tiina Elo vihr  
jäsen Petri Huru ps  
jäsen Mai Kivelä vas  
jäsen Hanna Kosonen kesk  
jäsen Johan Kvarnström sd  
jäsen Sheikki Laakso ps  
jäsen Niina Malm sd  
jäsen Jenni Pitko vihr  
jäsen Katja Taimela sd  
jäsen Mari-Leena Talvitie kok  
jäsen Ari Torniainen kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos